

js/ps

30.8.2016

OM 10/69/2014

Lausunto oikeusministeriölle

Oikeusministeriö on pyytänyt Suomen Journalistiliitolta lausuntoa korruptioepäilyistä ilmoittavien henkilöiden suojelua selvittäneen työryhmän mietinnöstä. Journalistiliitto kiittää lausuntopyyynnöstä ja lausuu asiasta seuraavasti:

Useimmat korruptioepäilyt ja -paljastukset tulevat viranomaistutkintaan median kautta. Työryhmän mietinnössä on sivuutettu median rooli korruptioepäilyjen paljastajana – ikään kuin medialla ei olisi mitään roolia asiassa. Medialla on demokraattisessa yhteiskunnassa keskeinen rooli toimia julkisen vallan vahtikoirana. Media on korruptiotapauksissa ulkopuolinen toimija, jolla on intressi suojella lähdeään luottamuksellisuuden säilyttämiseksi. Median keskeisenä tehtävänä on paljastaa ja saattaa yhteiskunnallisia epäkohtia julkisuuteen.

Korruptioista ilmoittaminen liittyy toimittajien lähdesuojaan, jolloin whistleblower (”tietolähde”) voi anonymisti ilmoittaa tiedoistaan medialle. Lähdesuoja on toimittajalle ehdoton journalistinen periaate ja oikeus.

Toimittajalla on oikeus lähdesuojaan, joka tarkoittaa, ettei toimittajan tarvitse paljastaa tietolähdettään, ellei kysymys ole ankarasta ja vakavasta rikoksesta tai salassapitorikoksesta. Tämä ei kuitenkaan ole tietolähteen oikeus eikä hän nauti suojelua Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan. Mikäli tietolähteen asemaa ja suojelua parannettaisiin, korruptioepäilyt tulisivat paremmin julki ja tietolähde voisi luottaa tiedon luottamuksellisuuteen.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö ja Ruotsin lainsäädäntö antavat hyvän viitekehysten tietolähteen aseman parantamiseksi Suomen kansallisessa lainsäädännössä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut ratkaisussa *Heinisch v. Saksa* (no 28274/08), että virkamiehen tulisi nauttia suojelua, jos hän paljastaa epäkohtia tai lainvastaisuuksia yleisölle, mistä sillä on oikeus tietää. Virkamiehen rankaiseminen asiasta on sopimuksen vastaista. EIT:n ratkaisussa *Bucur ja Toma v. Romania* (no 40238/02) tuomioistuin katsoi, että tietolähteen rankaiseminen salaisen tiedon paljastamisesta rikkoi sopimuksessa taattua sananvapautta.

Suomessa tietolähteen oikeus ei vastaa ruotsalaista viitekehystä. Ruotsissa tietolähteellä on laaja oikeus ilmoittaa yhteiskunnallisista epäkohdista viranomaisille tai medialle (Lag 2016:749 om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga

js/ps

30.8.2016

missförhållanden, 7 §). Ruotsissa virkamiesasemassa toimivan tietolähteen etsiminen ja vastatoimet on kriminalisoitu rikoslaisissa, mitä ei ole mainittu työryhmän mietinnössä.

Suomessa työsopimus- ja virkamieslaissa oleva lojaliteettivelvollisuus saattaa olla esteenä korruptiotapauksien paljastamiselle, esimerkiksi medialle. Suomessa onkin aktiivisin toimin etsitty tietolähdettä, jos viranomaisasemassa oleva tietolähde on paljastanut yhteiskunnallisen epäkohdan medialle. Tämä on heikentänyt tietolähteen luottamusta tietojen luottamuksellisuuteen jatkossa.

Ruotsin lainsäädännössä tietolähde voi paljastaa vakavia epäkohtia myös medialle, jolloin hän nauttii erityistä suojelua. Työryhmän esittämä työpaikan sisäinen ilmoitusmenettely ei välttämättä johda siihen, että vakavista epäkohdista tai korruptioista uskallettaisiin ilmoittaa työpaikan sisällä. Korruptiotapaukset jäisivät todennäköisesti ilmoittamatta myös jatkossa.

Työryhmän mietinnössä ei ole arvioitu suunnitteilla olevien tiedustelulakien vaikutusta korruptiotapauksien paljastamiseen. Niissä tiedon luottamuksellisuus on keskeinen elementti. Kuten työryhmän mietinnöstä käy ilmi, korruptiotapauksien ilmoittaminen ei ole kovinkaan yleistä. Tämä todennäköisesti johtuu siitä, ettei tietolähde uskalla sanktioiden tai kasvojen menettämisen seurauksena kertoa korruptioepäilyistä. Tiedustelulainsäädännön valmistelussa on siis kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, ettei se johda siihen, että korruptioista ilmoittavan henkilön tarvitsisi pelätä luottamuksellisuuden viestin paljastumisesta, sillä tietolähde ei nauti tällä hetkellä erityistä suojelua.

Journalistiliitto ehdottaa, että lainsäädännössä turvattaisiin tietolähteen erityinen oikeus paljastaa korruptiotapauksia. Lakiin sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 4 lukuun 16 § 4 momenttiin tulisi säätää tietolähteen oikeudesta:

Tietolähteeseen ei saa kohdistaa vastatoimia tai selvittää aktiivisilla toimenpiteillä tietolähdettä, jos hän on ilmaissut yhteiskunnallisen epäkohdan, josta yleisöllä on oikeus tietää. Vastatoimista on säädetty yhdenvertaisuuslaissa.

Journalistiliitto on kiinnostunut osallistumaan lainsäädännön jatkovalmisteluun, jotta median rooli voidaan ottaa paremmin huomioon.

Helsingissä 30.8.2016

Petri Savolainen
Edunvalvontajohtaja, OTK

Jussi Salokangas
Lakimies, OTM

Siltasaarencatu 16, 7. krs
PL 252, FIN-00531 Helsinki
Puh. +358 9 6122 330
Fax +358 9 605 396
www.journalistiliitto.fi

FI03 8000 1000 0940 87 DABAFIHH

Broholmsgatan 16, 7. vån
PB 252, FIN-00531 Helsingfors
Tel. +358 9 6122 330
Fax +358 9 605 396
www.journalistiliitto.fi

FI03 8000 1000 0940 87 DABAFIHH